

ÖZ

KIRGIZİSTAN'DA YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI VE TÜRKİYE'DEN GELEN YATIRIMLAR

Yaşar AYYILDIZ

Yüksek Lisans, Maliye Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: **Yrd. Doç. Dr. Seyfi YILDIZ**

Haziran-2007, 187 sayfa

.....

“Kırgızistan’da yabancı sermaye yatırımları ve Türkiye’den gelen yatırımlar” konulu çalışma 5 bölümden oluşturulmuş bulunmaktadır.

Birinci bölüm; “Giriş” bölümüdür. İkinci bölümde; yabancı sermayenin tanımı ve çeşitleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca, ekonomi literatüründeki doğrudan yabancı sermaye ile ilgili teori ve yaklaşımlar açıklanmış, doğrudan yabancı yatırımların ülke ekonomilerine etkileri ve doğrudan yatırımların ülkeye çekilmesi için gerekli koşullar ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. İlave olarak doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile ilgili teşvik politikaları; teşviklerin gerekçeleri, çeşitleri, etkileri üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde ise; doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının dünyadaki gelişimi, seyri ve miktarı v.b. özellikleri verilmiştir. Akabinde Merkezi Orta Asya ülkelerinde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının gelişimi ve son trentler üzerinde durulmuştur. Daha sonra, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının, Kırgızistan’daki gelişimi sunulmuştur. Özellikle, 27 Mart 2003 tarihinde Kırgız Cumhuriyeti Yatırım Kanunu’nun çıkarılmasından dolayı, 2003 yılı öncesi ve sonrası detaylandırılarak karşılaştırılmalı olarak anlatılmıştır.

Bu bölümde yine, ülkenin yabancı sermaye çekme potansiyeli, yeni kanun öncesinde ve sonrasında yapılan hukuki değişiklikler sıralanmış ve bu aşamada vergisel teşvikler, serbest ekonomi bölgesi uygulamaları ve özelleştirme politikaları üzerinde durulmuştur. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının Kırgızistan'daki tarihi gelişimi rakamsal olarak verildikten sonra, sektörel ve bölgesel dağılımı üzerinde durulmuştur. Ükelere göre yabancı sermaye girişi ve özelleştirme uygulamalarının sonuçlarına da değinilmiştir. Bu bölümün sonunda doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının Kırgız ekonomisine genel etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde ise; Kırgızistan'a Türkiye'den gelen doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının gelişimi rakamsal olarak verilmiştir. Akabinde Türk kökenli firmaların sektörel dağılımı, sermaye yapıları, dış ticarete ve istihdama etkilerine değinilmiştir. Yine Türk sermayeli firmaların sorunları ve istekleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Ardından Türk sermayeli kuruluşlar ile yapılan anket çalışmasının sonuçları verilmeye çalışılmıştır. Anket çalışmasındaki verilerin analizi ve değerlendirilmesinin yapıldığı bu kapsamlı bölümde zaman zaman teoriye atıflarda bulunulmuş ve yeri geldikçe anket sonuçları ile teorik veya somut bilgiler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Çalışmanın beşinci ve son bölümünde, çalışmadan çıkarılan temel sonuçlar ve Kırgızistan'ın doğrudan yabancı sermaye yatırımları çekmedeki göreceli avantaj ve dezavantajları özetlenerek tespit edilmiştir. Buradan hareketle, Kırgızistan'ın doğrudan yabancı sermaye yatırımları çekme konusunda bundan sonra yapması gereken düzenleme ve uygulamalar konusunda öneriler sıralanmaya çalışılmıştır.

ӨЗӨК

**КЫРГЫЗСТАНДАГЫ ЧЕТ ӨЛКӨЛҮК ИНВЕСТИЦИЯЛАР ЖАНА ТҮРКИЯДАН
КЕЛГЕН ИНВЕСТИЦИЯЛАР**

Яшар АЙЫЛДЫЗ

Магистратура, Финансы Бөлүмү

Илимий Жетекчиси: **Жар. Доц. Др. Сейфи ЙЫЛДЫЗ**

2007-ж. Кулжа, 187 бет.

.....

«Кыргызстандагы чет өлкөлүк инвестициялар жана Түркиядан келген инвестициялар» деген темада жазылган бул дипломдук иш, 5 бөлүмдөн турат.

Биринчи, «Кириш» бөлүмү. Экинчи бөлүмдө, чет өлкөлүк инвестициянын аныктамасы жана түрлөрү жөнүндө сөз болот. Айрыкча, чет өлкөлүк инвестиция менен түздөн-түз байланышы болгон теория жана мамилелер далилденди. Мындан башка, чет өлкөлүк инвестициянын өлкөнүн экономикасына тийгизген таасири, инвестицияларды өлкөгө киргизүү үчүн ыңгайлуу шарттар, чет өлкөлүк инвестицияларга таасир тийгизген факторлор белгиленди. Кошумча катары, инвестиция менен байланышкан тез инвестиция киргизүү политикасы, анын мотивдери, түрлөрү, тийгизген таасирлери жөнүндө да айта кеттик.

Үчүнчү бөлүмдө болсо, чет өлкөлүк инвестициянын жалпы дүйнө жүзүндө өнүгүүсү, агымы, саны жана башка өзгөчөлүктөрү жөнүндө сөз болот. Мунун аркасынан, Борбордук Орто Азия өлкөлөрүндө чет өлкөлүк инвестициянын өнүгүүсү жана акыркы трендине да орун берилген. Андан кийин мындай чет өлкөлүк инвестиция Кыргызстанда кандайча өнүгүп жаткандыгы жөнүндө сөз кылдык. Айрыкча, 2003-жылы 27-мартта Кыргыз Республикасы инвестиция жөнүндө закон кабыл алгандыгына байланыштуу, 2003-жылга чейинки жана кийинки инвестицияны салыштыруу менен бирге, бул темага көбүрөөк токтолдук.

Бул бөлүмдө мындан башка, өлкөгө инвестиция киргизүү потенциялы менен бирге, жаңы законго чейинки жана кийинки юридикалык өзгөрүүлөргө кезек берилип, салык салуу, СЭЗде болуп жаткан иштер жана менчиктештирүү политикалары жөнүндө да сөз кыла кеттик. Чет элдик инвестициянын Кыргызстандагы тарыхый өнүгүүсүнү сан боюнча бергенден кийин, секторлук жана аймактарга жайылышына токтолдук. Өлкөлөргө инвестиция киргизүүнүн, менчиктештирүүнүн жыйынтыктары жөнүндө сөз кылып, акырында чет өлкөлүк инвестициянын Кыргызстандын экономикасына тийгизген жалпы таасирин аныктоого аракет кылдык.

Изилдөө ишибиздин төртүнчү бөлүмүндө, Кыргызстандагы Туркиядан келген инвестициянын өнүгүүсүн сан менен бердик. Мунун аркасынан, түрк ишканаларын секторлорго бөлүнүшү, инвестициялык түзүлүштөр, тышкы соода жана калкты иш менен камсыз кылуунун тийгизген таасирлерине токтолдук. Түрк инвестициясы боюнча иш жүргүзгөн ишканалардын проблемалары жана каалоо-тилектерине да орун берүүгө аракет кылдык. Аркасынан, бул ишканаларга анкета жүргүзүлүп, анын жыйынтыктары берилди. Мындан башка, теория, ылайык келген жерде анкетанын жыйынтыктары менен теория же конкреттүү маалыматтар салыштырылып изилденди.

Эмгегибиздин эң акыркы бешинчи бөлүмүндө, изилдөө ишимиздин эң негизги жыйынтыктары жана Кыргызстанга киргизилген инвестициянын пайдасы жана зыяндары кыскача далилденди. Андан соң, Кыргызстанга чет өлкөлүк инвестиция киргизүүдө толуктоо жана оңдоолорду киргизүү, муну менен бирге, практикада Жүзөөгө ашыруу жөнүндө сунуштар киргизилди.

ABSTRACT

FOREIGN INVESTMENTS IN KYRGYZ REPUBLIC AND INVESTMENTS COMING FROM TURKEY

Yaşar AYYILDIZ

Master Degree, Department of Finance

Supervisor: **Ass. Prof. Dr. Seyfi YILDIZ**

June-2006, 187 pages

.....

Around the world in the year 2005, the average of the Foreign Direct Investments has decreased to the amount of 916 billion dollars while it was 1994's 250 billion dollar and 2000's 1.409 billion dollar. The main share belongs to the developed countries while China got the main share within the developing countries. Central Asia Countries considered the privatization, as well as foreign investment important during their economic transition period. Foreign Direct Investments are very important especially for developing countries that have a lack of capital. Because the aims of these countries are, by using the Foreign Direct Investments, accumulation of capital, transfer of new technologies and in this way to get a desired level of employment and balance of payments. Therefore, many countries carry out different incentives in different areas for attracting Foreign Direct Investments.

While the number of the countries are increasing which are realizing the transition from centrally planned economies to the market economy in the world, the number of the scientific studies are getting more and more especially for the first or the most important tool of this period "Foreign Direct Investments".

In this study, it is aimed to evaluate on the one side the process of the Foreign Direct Investments in Central Asia and on the other side the importance and the effects of the tax incentives in Kyrgyz Republic for attracting the Foreign Direct Investments. In other words, the main aim of

this study is to evaluate the role of the tax incentives for attracting the Foreign Direct Investments especially in Kyrgyz Republic.

The hypothesis of this study can be expressed in this way; for attracting the Foreign Direct Investments, tax incentives, as one of the most important incentives, must be regulated and applied, appropriately to the macroeconomic conditions, according to the international norms in the national level. Because if the countries struggle measureless and limitless, this, both, reduces the effectiveness of the Foreign Direct Investments and reduces the tax revenues as transferring the revenues and sources of the country to the International Foreign Corporations. The best suggestion to solve this problem is the coordination of the countries.

This study consists of three parts by adding one entrance and conclusion. In the second part, the main part of the study, theoretical information about the Foreign Direct Investments and related with it; some information about the incentives for attracting foreign investments, the importance and the effects of the incentives are considered.

In the third part, it is aimed to evaluate the process of the Foreign Direct Investments in Kyrgyz Republic. When analyzing the economic, political and social conditions of Kyrgyz Republic about the Foreign Direct Investments, we will concentrate on the economic results of the Foreign Direct Investments. Especially, first of all, economic, regional nature of it and the amounts according to the sectors will be given and analyzed.

In the forth part, the results of the investigation about the Turkish investors were given. The structure, the financial conditions, the problems and considerations of Turkish investors in Kyrgyz Republic were given.

In the conclusion, some advices for attracting the Foreign Direct Investment especially in Kyrgyz Republic will be given. And some conclusion remarks will be given.

АННОТАЦИЯ

ИНОСТРАННЫЕ ИНВЕСТИЦИИ В КЫРГЫЗСТАНЕ И ТУРЕЦКИЕ ИНВЕСТИЦИИ

Яшар АЙЫЛДЫЗ

Магистратура, Финансы Бөлүмү

научный руководитель: **Пом. Доц, Др. Сейфи ЙЫЛДЫЗ**

2007г. Июнь, 187 ст.

.....

Тема дипломной работы «Иностранные инвестиции в Кыргызстане и турецкие инвестиции», состоит из 5 глав.

I глава «Введение». Во II главе рассмотрены вопросы уточнения иностранных инвестиций и виды инвестиций. А также теория имеющая прямую связь с иностранными инвестициями и отношения между ними. Кроме того влияние иностранных инвестиций в экономику страны, пути привлечения иностранных инвестиций и факторы оказавшие прямое влияние на иностранные инвестиции. В добавок мы отметили о политике поощрения прямого инвестирования, их мотивы, виды и влияния.

В III главе раскрывается развитие инвестиций во всем мире, течение, количество и другие особенности инвестиций. После этого рассмотрели развитие иностранной инвестиции в КР. А так же вопросы о развитии иностранных инвестиций в Средней Азии и о последних трендов. На последок, рассказали о развитиях иностранных инвестиций в Кыргызстане. Особенностью является то, что в 2003-г. 27-марта был принят закон «об инвестициях». И в связи с этим были проведены сравнение инвестиций до 2003-г. и после и уделили этому большое внимание.

Помимо этого в этой главе раскрыли потенциалы введения инвестицию в страну, вместе с этим юридические изменения, налогообложения до принятия закона, а так же

работы и приватизационные политики, происходящие в СЭЗ. Затем, хронологию исторического развития иностранных инвестиций в КР и остановились на их секторном, региональном распределении. А так же рассмотрели привлечение инвестиций в страну и их приватизацию и попытались раскрыть влияние иностранных инвестиций в экономику страны.

IV глава охватывает хронологию инвестиций пришедших из Турции и их развития. После этого мы остановились на вопросе секторного подразделения турецких организаций, строения, инвестиций, влияние внешней торговли, предоставление работы населению. А также рассмотрели вопросы о ведении деятельности турецких инвестиций и их желаниа. По проведенным анкетным опросам были сделаны соответствующие выводы.

Помимо этого были проведены сравнение выводов и анализа анкетирования с теорией или конкретными информациями. В заключительной V главе работы были изучены главные выводы и вопросы касающиеся пользы и вреда иностранных инвестиций. Кроме того рассмотрели вопросы изменения и дополнения в введении иностранных инвестиций, вместе с этим были введены предложения о их осуществлении на практике.